

פניני הרמק

י"ל ע"י "קהילת הרמה" בירושלים עיה"ק תובב"א
שע"י יוצאי ישיבה הרמה דלונדון יצ"ו

זמני עיה"ק ירושלים תובב"א:

הזלה"נ - 4:07 / צאת השבת [ר"ת] - 6:00

בנשיאות עט"ר מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

פניני רבינו:

ויהיו חיי שרה מאה ועשרים שנה וגו'. (כג. א.), ברש"י בת ק' כבת כ' ע"כ, מכאן אנו למדים כחם של צדיקים להחזיק במעלה שהשיגו פעם, כי כל אדם זוכה במעלה מזמן לזמן אלא שאינו מסוגל להחזיק בה. ובזה יובן המדרש וז"ל: יודע ד' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה, כשם שהן תמימים כך שנותם תמימים בת כ' כבת ז' ע"כ, הענין להיות שנותם תמימים לעמוד במעלה שהשיגו כמשנ"ת, ונחלתם שנחלו לעצמם לעולם תהיה.

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"א)

ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה. (כג. ב.), מקשים רבים מהמפרשים "וכי יצחק היכן היה?", אמנם בפשוטו י"ל שהלך ללמוד תורה ולא נתבטל לשום דבר בעולם.

(משיעור חומש שנת תשנ"ט לפ"ק - כתבי תלמידים)

ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל. (כד. א.), איתא בשם הגר"א (קול דודי, הובא בדברי אליהו עה"ת) שהראה במדרש שאברהם קיים מצות סוכה ובכ"ל ר"ת ב'סוכות תשבו שבעת ימים, כ'ל האזרח בישראל ישבו בסוכות, ל'מען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, וצ"ב מאי שייכותה דמצות סוכה לאברהם אבינו? וי"ל עפ"י מה שביאר הגר"א בקול אליהו (פרשת אמור) בביאור המשל דגשמים בחג הסוכות הוא כשפיכת הכוס של העבד, עיי"ש שביאר דיין הוא דין ומים הוא רחמים, וחג הסוכות ימי רחמים אחרי ימי ראש השנה ויום הכפורים שהם ימי דין עיי"ש, וי"ל שגם אברהם היה בבחינה זאת, שהקדים דין לרחמים, דהיינו העקידה ופטירת שרה, אמנם אח"כ הגיעו לו ימי רחמים וה' בירכו בכל, ועשה שידוך טוב עם בנו יצחק, וזהו השייכות אברהם לחג סוכות.

(כתבי תלמידים)

ואם לא תאבה האשה ללכת אחריך ונקית משבעתי זאת רק את בני לא תשב שמה. (כד. ח.), לכאורה, מה רע כל כך שיצחק יצא לחו"ל, והלא אברהם אבינו בעצמו היה שם? אמנם הוא הדבר, שמפני שהיה שם וידע את המקום, על כן מנע יצחק מכל אפשרות שיגיע לשם. וכן ראינו אצל גדולי ישראל זיע"א איך שהתרחקו ממקום שהיה בו חשש כל דהו, וכידוע

המעשה עם הגאון רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק [בעל האור שמח] זיע"א שפעם בשב"ק עבר איזה גינה ונכשל לראות שם איזה חילול שבת בפרהסיא ח"ו, ומאז ואילך נמנע אפילו רק לעבור הדרך ההוא, וכתוצאה מכך הוצרך לילך תמיד בדרך ארוכה, וכל זה מפני שראה שם חילול שבת!... [ועי' עוד בספר דרש משה להגר"מ פיינשטיין זצ"ל מש"כ באופן דומה לזה].

(משיעור חומש שנת תשנ"ז לפ"ק - כתבי תלמידים)

* * *

פניני רבינו - בהלכה:

השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה לעיני בני עמי נתתיה לך קבר מתך. (כג. יא.), לשון עבר, אפשר רצה ליתן לו בקנין אודיתא כדי שיקנה אברהם מיד, דאם בקנין כסף נמצא השדה יצא מיד גוי בקבלת כספו ואינו נקנה לישראל עד שיחזיק, וביני לביני הוי הפקר וכל הקודם זכה כדאיתא בב"ב דף נ"ד, ויש לפרש זה שאמר לו עפרון אם בקנין כסף "ביני ובניך מהו", הרי הוא הפקר בנתיים עד שתחזיק. ויש לפרש עוד מש"כ ויקם שדה עפרון וגו', לאברהם למקנה לעיני בני חת, וכתוב ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו וגו' ויקם השדה וגו' לאברהם לאחוזת קבר דתחילה קם השדה לאברהם למקנה רק "לעיני בני חת", שלדידהו נקנה לו בכסף, אבל לגבי אברהם לא חל הקנין רק אחר שהחזיק, שקבר בה את שרה, אז "ויקם השדה".

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"א)

ויהי כאשר שמע עבד אברהם את דבריהם וישתחו ארצה לה'. (כד. נב.), וברש"י, מכאן שמודים על בשורה טובה, והיינו דהשתחוואה הוא ההודאה, ויל"ע לפי"ז למה לא פירש כן לעיל בפסוק כ"ו גבי "ויקד האיש וישתחו לה'" [ועי' בשפתי חכמים שעמד בזה], וי"ל עפ"י מה שכתבו הפוסקים (או"ח סי' רכב ס"א) דההודאה הוא רק לאחר גמר הטוב, ולכן לעיל שעוד לא נגמר הטוב, לא היה בזה הודאה.

(משיעור חומש שנת תשנ"ז לפ"ק - כתבי תלמידים)

* * *

קול רבינו [מאמרי השקפה ומוסר]:

מאמר "תורת חסד"

(מתוך ספר בית אב שיחות - נאמר בשנת תשנ"ב לפ"ק)

* * *

חסדים. ובמשנה אבות הקדימה תורה לעבודה ואח"כ גמ"ח, אולם בשלושה האבות הוא להיפך, כי חסד הוא השורש של הכל, והוא אברהם, וד' ברך את

יש להתבונן בפרשה זו בענין הנהגת החסד, ידענו כי אברהם מדת החסד, יצחק גבורה, ויעקב אמת דהיינו תורה, והם שלשה עמודי עולם תורה עבודה גמילות

למדת החסד, ועל כן ידענו כי גדולי תורה האמתיים כשם שהיו גאונים בתורה כך היו גאונים בגמ"ח כי זה עם זה יחדיו.

ועוד שהרי תכלית תורה הוא להדבק ית"ש כדאיתא בסוטה שם מאי דכתיב אחרי ד' אלקיכם תלכו וכו' הלוך אחר מדותיו מה הוא מלביש ערומים וכו' מה הוא מבקר חולים קובר מתים מנחם אבלים, כי זה שורש ותכלית תורה, ואמרו **בגמרא סנהדרין** (דף צח:) מה יעשה אדם וינצל מחבלי משיח יעסוק בתורה ובגמ"ח, **ובגמרא ברכות** (דף ח.) אמר הקב"ה כל העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל על הצבור [עבודה] מעלה אני עליו כאילו פדאני ואת בני מן האומות.

ועוד יש להתבונן בזה, דהנה מהו שורש נגיעה, הלא זוהי אהבת עצמו של אדם שע"ז נוטה דעתו מן האמת ואין עצתו ופעולתו שלמה, והוא היפך מדת החסד כי חסד הוא שמבטל עצמו להשפיע לאחרים ולהיטיב עמהם, ואפשר שהיא היתה עצת אליעזר כיון שחש בנגיעה כמו שאמרו אלי כתיב, ע"כ רצה לעקור הנגיעה ששרשה אהבת עצמו, והפריז לדבק עצמו במדת החסד לאברהם וביקש שהקב"ה יעשה חסד ואמת.

כי רק אדם שמתגבר על אהבת עצמו מסוגל למעשה חסד של אמת, והוא שפירש"י (לקמן מז. ט.) דלמה מקרי הלויית המת גמ"ח של אמת כיון שאינו מצפה לגמול, אך עוד יש בזה כי יש עושה חסד מכח מדת רחמנות, אם כי גם רחמנות מדה טובה אבל אין זה חסד שלם כי הרי הרחמנות דוחפתו והיא הרגשת אהבת עצמו שאינו יכול לראות בצער חבירו, ומדה זו מדה בפני"ע היא מה הוא רחום אף אתה רחום, אבל אינו שייך עוד למדת החסד אלא רודף ומחפש את העני כדי להטיב עמו זוהי מדת חסד של אמת שעסק בה אברהם שלמחרת מילתו הוא חולה ישב בחוץ והמתין לעוברים ושבים להטיב עמם.

וזוהי מדת חסד של אמת בהלויית המת, כי לא שייך הרגש רחמנות לבר מינן, והוא דאיתא **במדרש בריש הפרשה** (נת, ט) רודף צדקה וחסד זה אברהם שקבר את שרה, וצ"ב מה הפליגו כ"כ בזה שאברהם קבר את אשתו, הלא כך היא מדת כל אדם? אלא נראה שבאו לומר שאברהם שהיה רודף צדקה וחסד, ומצד מדת חסד לבד קבר את שרה בתכלית חסד של אמת.

ואפשר לפרש מה שאמרו ז"ל (ברכות דף יז:) חנינא בני די לו בקב חרובין וכל העולם ניזון בשבילו,

אברהם בכל, ויובן עפ"י מה שכתב מהר"ל בביאור **הגמרא סוטה** (דף יד.) תורה תחילתה חסד [שכן הקב"ה הלביש ערומים] וסופה חסד [ויקבור אותן], שר"ל ששורש התורה במדת החסד ובה התורה מתקשרת להקב"ה וכל הדינים שבתורה הכל חסד ממנו ית"ש לקיומו של עולם ושלמותו של אדם, עכתו"ד מהר"ל, והוא שאליעזר כשרצה לבחון אם ראוי הנערה להתדבק בבית אברהם ולהיותה שורש ויסוד לבית ישראל וקבלת התורה, כחנה במדת החסד, ונתן לה נזם בקע רמז למשכן ושני צמידים רמז לשני לוחות, להורות כי במדת חסד לאברהם אפשר לעבודה ולתורה להתקיים.

והוא פירוש "עולם חסד יבנה" (תהלים פט. ג.), כי זהו עיקרו של הבנין שעל זה הוא עומד, ואפשר שהוא ענין הגר שאמר להתגייר אם ילמדנו כל התורה בעמידתו על רגל אחת (שבת דף לא.), דודאי לא טיפש היה זה או לץ, אלא חכם ורצה לדעת איזה מג' עמודי העולם הוא השורש והבסיס, ושמאי דחאו באמת הבנין כדאיתא בגמרא, דהיינו שרמז לו שעמידת העולם הוא על ג' עמודים, אבל הלל ענה לו ואהבת לרעך כמוך ואידך פירושא זיל גמור, פי' כי שורש ובסיס היא מדת החסד ועליה עומדים ונשענים תורה ועבודה.

והוא שנזכר הרבה פעמים בש"ס תורה וגמ"ח ביחד, כי בלתי מדת החסד אין התורה יכולה להתגלות כי עצמותה ממדת החסד, כי ד' יתן חכמה ומפיו דעת ותבונה, ואין חסד גדול מזה שהקב"ה נתן לנו את תורתו, וכדאיתא **בחובות הלבבות** שער חשבון הנפש (פרק ד), בגודל טובות האלקים בהערתו אל מה שיש בו חיותו בשני העולמים בתורה נכבדה נאמנה להסיר עורנו ולבער סכלותו ולהאיר עיניו להקריבו אל רצון אלוהיו וכו' תורת ד' תמימה משיבת נפש וכו' ע"כ, וכמעשה דר' ינאי שלא שם לבו לההיא ארמלתא באמצע השיעור ושוב לא התראה אליו אליהו עד שצם מ' יום, והלא אליהו ללמד תורה בא אל ר' ינאי ולמה נמנע בשביל מעשה זו, אלא כיון שלפי גדולתו של ר' ינאי היה חסרון כאן במדת החסד ממילא לא יתכן שתתגלה תורה ע"י אליהו.

וכבר נודע ממרן הגר"ח זצ"ל שאמר שמי שלא יכול לסגור הגמרא בשביל מעשה חסד שמזדמן לו סימן הוא שגם בהיות הגמרא פתוחה לפניו היא סגורה, והבן עומק הדברים כי לא יתכן שיזכה אדם לגלוי תורת חסד אלא במדה שהוא עצמו יש לו שייכות

כיון שהרב צריך ללמד הרבה תלמידים לכל אחד ואחד חלקו בתורה מוכרח שיפתח בו צינור לתורתו של כל אחד ואחד, ומשפיעים עליו מן השמים מתוך תורתו של כל אחד מתלמידיו, וזה פי' מתלמידי יותר מכולם, כי מרבתי קבל רק את חלק תורתו שלו לבד, והוא נפלא, והוא שנא' באברהם וד' ברך את אברהם בכל (כד. א.), שהיה משפיע לכל העולם, והוא ענין זכוי רבים.

וכמו כן ותורת חסד על לשונה (משלי לא. כו.), דמה ענין לשונה לכאן. ואפשר לרמוז על המלמד תורה לאחרים זוהי תורת חסד, התורה שזוכה לה האדם ע"י החסד שמלמד אחרים וידעו זאת גם התלמידים שבעמלם ללמד לאחרים זוכים בעצמם ליתר שאת בתורה, ובכלל זה גם ע"י שארי עניני חסד שעושה אדם עם חבירו זוכה לגלוי תורה והבנת תורה לאמיתה שהיא תורת חסד, וכמשנ"ת.

דלכאורה מאי נפק"מ אם די לו בקב חרובין או לא במה שכל העולם ניזון בשבילו, אלא שבאו חז"ל להדגיש שלא היה לו הרגש עצמי של רחמנות בזה שהרי אפשר לחיות בקב חרובין אלא שפעל ההשפעה של פרנסה ברווח מצד מדת החסד גרידא.

ואכן זהו תנאי להבנת התורה לאמיתה, שיסלק האדם כל נגיעה ואהבת עצמו לבטל רצונו לרצון התורה ולבקש את האמת בתורה שזוהי מדת יעקב אבינו, נמצא ששלמות מדת החסד הוא תנאי בהבנת התורה לאמיתה, והוא בכלל דברי הגר"ח זצ"ל הנזכר, שבלתי זה גם אם הגמרא פתוחה היא סגורה כי לא יכול לכוון לאמיתה של תורה.

ועוד איתא בפנים יפות להפלאה (ויקרא כא. ז.) כי פי' מאמרם ז"ל (תענית דף ז.) הרבה למדתי מרבתי ומתלמידי יותר מכולם, לפי שאין התלמיד לומד מרבו אלא לפי שורש נשמתו וחלקו בתורה, נמצא